

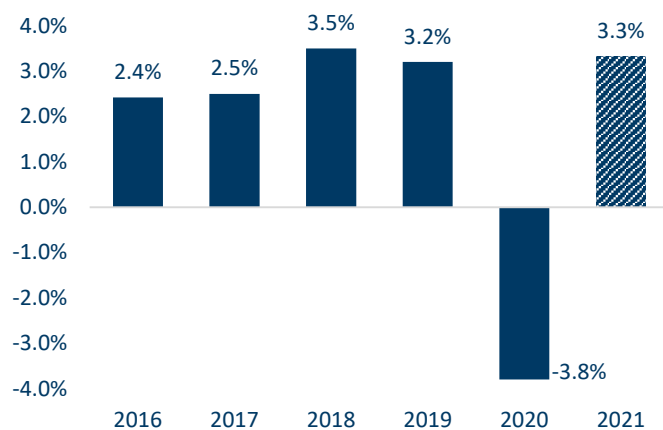
Огляд економічної активності

У 2021 році економіка відновлювалася, однак темпи зростання стримувалися, зокрема, подорожчанням енергоносіїв і сировини, пандемією та негативним впливом низького врожаю 2020 року

Економіка України у 2021 році відновлювалася повільніше, ніж очікувалося. Прискорене зростання доходів населення посилило внутрішнє споживання, однак додатковий попит часто покривався імпортом. Уряд вдало стимулював внутрішній попит видатками на дороги та інші інфраструктурні об'єкти. Велику частину року економіка зазнавала негативного впливу низького врожаю 2020 року, однак успішна аграрна кампанія 2021 року надала економіці додаткового імпульсу. В цілому в 2021 році підприємства здебільшого повернулися до прибуткової діяльності, поволі відновлювалися інвестиції, проте їх обсяги були нижче докризових, а наприкінці року інвестиційний фон був погіршений ще й інформацією про ризики конфлікту з Росією. Переважно високі світові ціни на метали, руди та зернові забезпечили високі вартісні обсяги експорту, однак непередбачена інфляція енергоносіїв у світі позначилася на вітчизняних енергоємних виробництвах.

Автор: Ігор Дейсан

Рис. 1. Річна зміна реального ВВП України

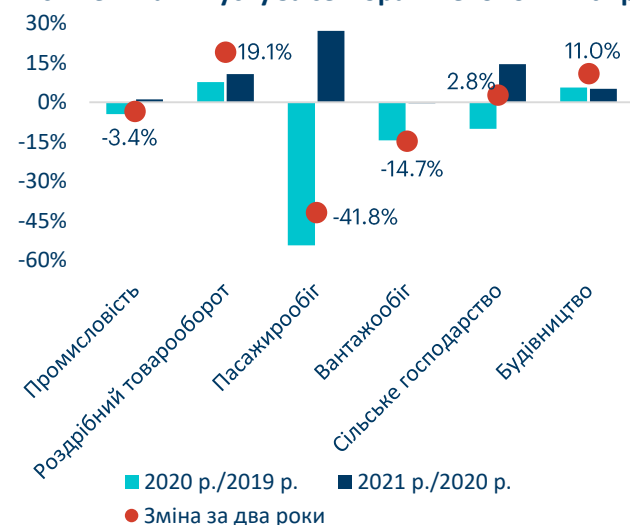
У квітні 2021 року експертами Київської школи економіки прогнозувалося, що реальний ВВП у 2021 році зросте на 4.7%. У липні оцінку було знижено до 3.6%. Фактичне зростання за підсумком року було дещо меншим – 3.3%¹ (див. рис. 1).

Зростання виявилось помірнішим, зокрема, через вплив енергетичної кризи та продовження пандемії, яка безпосередньо впливала на активність секторів послуг в Україні, знижувала готовність бізнесу до капіталовкладень, а також періодично послаблювала зовнішній попит. Наприкінці року перелік негативних факторів доповнився погіршенням інформаційного середовища на фоні геополітичних подій.

Потенціал зростання вітчизняної економіки послаблюється скороченням чисельності населення, а також трудовою міграцією за межі України. Продуктивність капіталу в останні два роки обмежується відносно слабкими інвестиціями – за підсумком перших трьох кварталів 2021 року вони зросли на 8.4% порівняно з відповідним періодом 2020 року, однак були майже на 17% меншими, ніж за такий самий період 2019 року, тобто до кризи.

В розрізі секторів ситуація в 2021 році була неоднорідною (див. рис. 2). Обсяги промислового випуску зросли на 1.1%, однак були на 3.4% меншими, ніж у докризовому 2019 році. Сезонно скоригований індекс (див. рис. 3) показує, що в останні півтора роки промисловий випуск практично коливався навколо сталого рівня.

Рис. 2. Зміна випуску за секторами економіки України

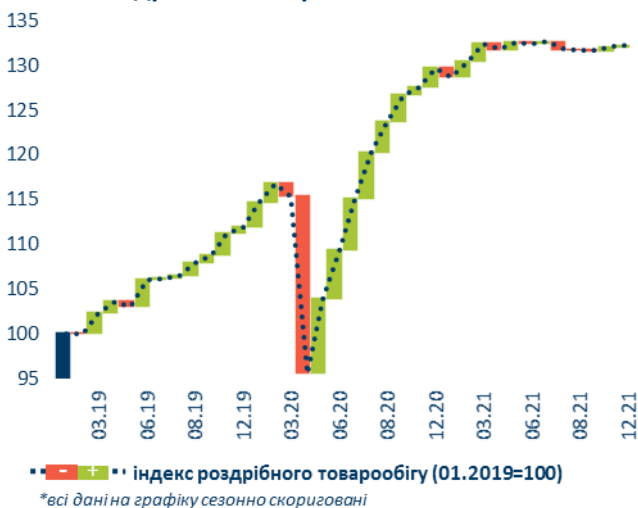
Рис. 3. Промисловий випуск

Рис. 4. Будівництво

Рис. 5. Роздрібний товарообіг

Металургійним підприємствам бракувало потужностей, щоб з більшою еластичністю відреагувати на підвищений зовнішній попит на їх продукцію – як результат, їх випуск за рік зріс на 5.2%, тоді як зовнішні ціни були приблизно на половину вищими. Серед стримуючих факторів був також підвищений експорт брухту та його дефіцит в Україні. Прийняте наприкінці 2021 року рішення Верховної Ради про підвищення експортного мита (з 58 до 180 євро за тону) може скоротити обсяги вивезення брухту та зменшити ризики дефіциту.

Виробництво електроенергії за 2021 рік зросло на 4.0%, що пояснювалося зростанням попиту майже усіх секторів економіки. Високими темпами зросли обсяги випуску машинобудівної продукції (на 8.0%), однак поясненням слугує низька база порівняння (у 2020 році машинобудівні підприємства скоротили випуск на 17.6%).

Деякі галузі промисловості мали відносно високі показники випуску завдяки зростаючому попиту населення та підвищеній будівельній активності. Так, значними темпами зросло виробництво споживчих товарів тривалого використання (на 16.8% за рік). Також суттєво збільшився випуск неметалевої мінеральної продукції (великою мірою представлена будівельними матеріалами), який не припиняв зростати і в кризовий 2020 рік.

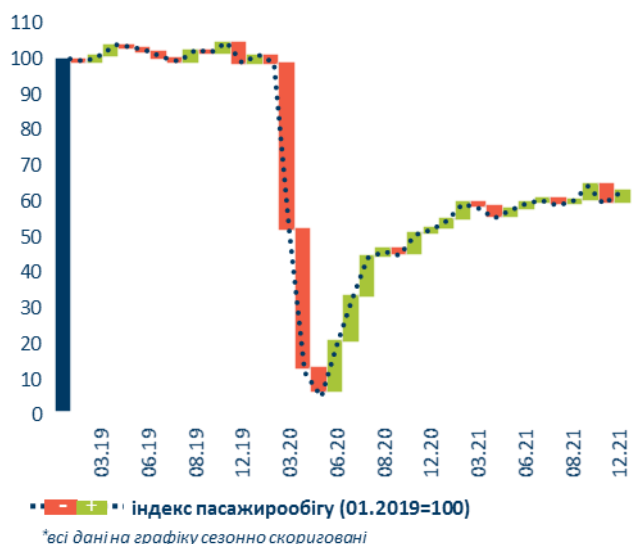
Харчова галузь зазнавала дефіциту сировини після низького врожаю 2020 року – цим пояснювалося падіння її випуску на 7.1% за 2021 рік. Збір рекордного врожаю 2021 року дещо активізував переробні підприємства харчової галузі, однак зростання стримувалося дорогими енергоносіями та високими цінами на аграрну сировину. Енергетична криза позначалася й на інших енергоємних галузях промисловості.

Темпи реалізації програми “Великого будівництва” сповільнилися на початку 2021 року, однак, попри значне зростання собівартості виробництва, Уряду вдалося наростити темпи ремонту та будівництва доріг (за підсумком року Укравтодор звітував про 5098 км доріг державного значення, а також близько 250 естакад, шляхопроводів та мостів) та перевершити рекордний показник з ремонту та будівництва доріг, досягнутий у 2020 році.

Обсяги житлового будівництва ще з середини 2020 року набули тенденцію до зростання, однак наприкінці 2021 року цей тренд спинявся ослабленням гривні та невизначеністю на фоні інформації про ризики конфлікту з Росією.

Післякризове нарощування економічної активності на фоні посилення трудової міграції вело до подальшого приросту доходів населення – зокрема,

Рис. 6. Транспорт: пасажирообіг

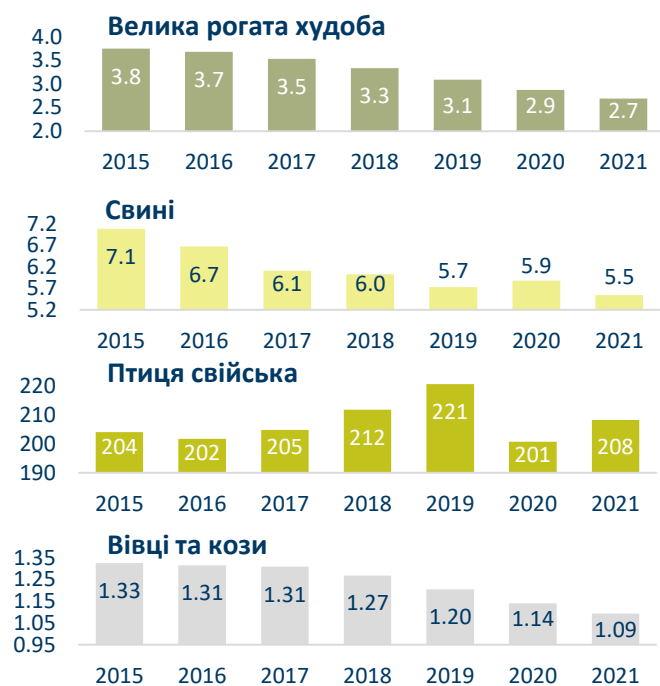
номінальна заробітна плата населення за рік збільшилася майже на 21%. Однак через високу інфляцію реальна купівельна спроможність росла меншими темпами – роздрібний товарообіг збільшився на 10.7%. Сезонно скоригований індекс роздрібного товарообігу показує (див. рис. 5), що споживчий попит з середини року втрачав імпульс до зростання і лише наприкінці року з'явилися ознаки поживлення. Водночас показник товарообігу тепер гірше описував динаміку загального споживчого попиту населення, яке відновило поїздки за кордон (зокрема, туристичні поїздки з ціллю відпочинку), а отже відбувся певний перерозподіл витрат на зовнішні напрямки, неохоплені показником товарообігу. В цілому приріст споживчого попиту населення часто покривався імпортом не лише непродовольчих товарів і послуг (туристичних), а й харчових продуктів.

Пасажирообіг у 2021 році збільшився на 27% на тлі низької бази порівняння. Основний приріст перевезень припав на авіаційний та залізничний транспорт, що зумовлено поживленням туристичної активності у 2021 році. Однак сезонно скоригований індекс показує, що пасажирообіг протягом 2021 року відновлювався повільно і з середини року перебував на рівні 35-40% нижче докризового рівня (див. рис. 6). Частина працівників продовжила працювати віддалено. Крім того, населення проявляє обережність з метою мінімізації контактів.

У рослинництві завдяки рекордному врожаю обсяги випуску за 2021 рік зросли майже на 20%. Високий врожай був вагомим фактором зростання реального ВВП у 2021 році.

У тваринництві у 2021 році продовжилося падіння обсягів виробництва (на 4.4%). При цьому скорочувалося поголів'я тварин (див. рис. 7). Ситуація цього року ускладнена суттєвим підвищенням мінімальної заробітної плати, подорожчанням кормової бази та енергоносіїв. Як наслідок, вітчизняний фермер поступається часткою внутрішнього ринку на користь виробників з інших країн.

Рис. 7. Кількість сільськогосподарських тварин, млн. голів (станом на кінець року)

Ризики охолодження активності: тривалий високий рівень цін на імпортовані енергоносії; наслідки недокапіталізації підприємств в останні два роки; низхідна корекція світових цін на метали та зернові; підігрівання конфлікту на Сході країни.

Ризики посилення активності: реалізація відкладеного інвестиційного попиту підприємств; швидше зростання економік країн-торгових партнерів.